

Vpliv ohlapnejšega odnosa do konoplje na njeno rabo med mladimi: znanstvena perspektiva

*Avtor: Matej Košir**

V zadnjih letih smo priča globalnim spremembam v percepciji, zakonodaji in družbenem odnosu do konoplje (tudi v Sloveniji). Zakonodajne spremembe v državah, ki so legalizirale medicinsko in psihoaktivno rabo konoplje, ter pogoste medijske vsebine, ki poudarjajo njene morebitne ali dejanske pozitivne lastnosti, so bistveno vplivale na dojetanje mladih glede tveganj in škodljivosti povezane z njeno rabo. Kaj pravijo znanstvena dejstva o tem pojavu in kakšni so njegovi potencialni učinki na mladostnike?

Zmanjšana percepcija tveganj in škodljivosti

Raziskave, kot sta jih izvedla Volkow in sodelavci (2020) ter Johnston in sodelavci (2019), jasno kažejo, da se percepcija tveganj in škodljivosti konoplje med mladimi vztrajno zmanjšuje. Podobne trende beležimo tudi v Sloveniji na podlagi podatkov Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ). To pomeni, da mladi manj pogosto verjamejo, da je uporaba konoplje lahko škodljiva za njihovo zdravje ali dobrobit. Zmanjšanje te percepcije sovпада z naraščajočimi stopnjami uporabe konoplje med mladostniki, kar je skrb vzbujajoče, saj raziskave (Crean, Crane in Mason, 2011) kažejo, da je mladostniško obdobje ključno za kognitivni razvoj, konoplja pa lahko povzroči dolgotrajne negativne vplive na spomin, učenje in učni uspeh.

Povečana dostopnost

Percepcija dostopnosti konoplje je prav tako v porastu. Mladi vse pogosteje menijo, da je konopljo razmeroma lahko dobiti, kar je mnogokrat povezano z zakonodajnimi spremembami in njeno normalizacijo v družbi (Fergusson in Horwood, 2000). Ta zaznava ni le subjektivna; raziskave so pokazale, da je v okoljih z bolj ohlapno zakonodajo o konoplji dejanska dostopnost višja. To lahko povzroči višje stopnje eksperimentiranja, ki se pogosto razvije v redno uporabo.

Družbeni in medijski vplivi

Mediji imajo pomembno vlogo pri oblikovanju dojetanja mladih o konoplji. Konoplji naklonjene vsebine na socialnih omrežjih pogosto prikazujejo njeno rabo kot nekaj povsem normalnega ali celo pozitivnega, kar vodi v zmanjševanje dojetanja tveganj pri mladih (Richardson, Goodwin in Vine, 2011). Družbeni vplivi vrstnikov dodatno prispevajo k temu, da postaja uporaba konoplje družbeno sprejemljiva in manj stigmatizirana.

Negativne izkušnje iz ZDA in Kanade

Nekatere zvezne države ZDA in Kanada, kjer so v zadnjem desetletju legalizirali psihoaktivno rabo konoplje, ponujajo pomembne nauke. Raziskave v teh državah kažejo, da je legalizacija privedla do povečane uporabe konoplje med mladimi, kljub uvedbi starostnih omejitev (Hall in Lynskey, 2020). V ZDA so opazili tudi porast primerov vožnje pod vplivom konoplje in povečano potrebo po nujni medicinski oskrbi zaradi akutnih zastrupitev. V Kanadi so prav tako zabeležili povečano uporabo med mladostniki, kar je povezano z večjo dostopnostjo in normalizacijo rabe. Te izkušnje opozarjajo na potrebo po previdnosti pri morebitnih zakonodajnih spremembah v Sloveniji.

Znanstvena opozorila

Znanstveniki, kot so npr. Hall in Lynskey (2020), opozarjajo, da zakonodajna in splošna družbena normalizacija konoplje nosita s seboj potencialna tveganja, zlasti za mlade. Mlajši posamezniki so bolj ranljivi za negativne posledice, kot so zasvojenost, upad kognitivnih sposobnosti in povečano tveganje za razvoj psihiatričnih motenj. Čeprav legalizacija pogosto temelji na medicinskih prednostih konoplje, to lahko vodi v prepričanje, da je konoplja povsem varna, kar znanost zavrača.

Zaključek

Rahljanje odnosa do konoplje ima kompleksne in široke posledice za mladostnike. Zmanjšana percepcija tveganj, povečana dostopnost in vpliv normalizacije njene uporabe v medijih in na splošno v družbi so dejavniki, ki zahtevajo celovito javnozdravstveno odzivanje. Izkušnje iz ZDA in Kanade kažejo, da legalizacija brez ustreznih preventivnih ukrepov in regulacije lahko vodi v povečano uporabo med mladimi in s tem povezana tveganja.

Priporočila za slovenske politične odločevalce:

- 1. Previdnost pri zakonodajnih spremembah:** Slovenska vlada in odločevalci bi morali temeljito preučiti izkušnje držav, ki so že legalizirale konopljo, se posvetovati s slovensko strokovno javnostjo in vzpostaviti strogo regulativno okolje, če bi se morebiti vseeno (kljub nasprotovanju celotne relevantne javnozdravstvene in preventivne stroke) odločili za spremembe zakonodaje s področja konoplje na podlagi rezultatov posvetovalnega referendumu v lanskem letu.
- 2. Sistematično financiranje preventivnih programov:** Povečati je treba sredstva za preventivne programe, ki temeljijo na znanstvenih dokazih, in jih prilagoditi slovenskemu družbenemu in kulturnemu kontekstu. Trenutno financiranje preventivnih programov (zlasti s strani nevladnih organizacij s področja javnega zdravja) ne zadošča za kakršen koli resen in dolgoročno oziroma trajnostno naravnan preventivni pristop.
- 3. Izboljšanje ozaveščanja:** Javnnozdravstvene kampanje morajo temeljiti na jasno predstavljenih tveganjih rabe konoplje, s posebnim poudarkom na mladih in njihovih starših. Trenutno se razen občasnih »prebliskov« s strani javnih javnozdravstvenih ustanov in nevladnih organizacij s tovrstnimi kampanjami zagovorniškimi akcijami ne ukvarja nihče, vsaj ne na sistematičen in celovit način.
- 4. Sodelovanje z lokalnimi skupnostmi:** Vključevanje vrtcev ter osnovnih in srednjih šol, mladinskih organizacij in drugih lokalnih akterjev je ključno za doseganje trajnostnih rezultatov. Mobilizacija lokalnih deležnikov je vsekakor ključna za kakršen koli uspeh preventivnih prizadevanj, zlasti pa je nujno, da se bolj sistematično in celovito s preventivo začnejo ukvarjati vrtci in šole, ter centri za socialno delo in zdravstveni domovi. Pri tem ni zanemarljiva vloga občinskih struktur, zlasti županov in občinskih svetov, zlasti pri strateški in finančni podpori preventivnim aktivnostim na lokalni ravni.

* Gre za povzetek predavanja, s katerim bo Matej Košir nastopal na dogodku 2025 SAM Good Drug Policy Summit, ki bo 6. in 7. februarja 2025 v National Harbor (ZDA). Več o dogodku:

<https://www.eventbrite.com/e/2025-sam-good-drug-policy-summit-tickets-850835019447>